

УДК 347.44:621

Ю.О. ПАТИНКО, Харківський національний університет внутрішніх справ

ПРАВОВИЙ СТАТУС СТОРІН ЗА ДИСТАНЦІЙНИМ ДОГОВОРОМ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ

Ключові слова: дистанційна торгівля, дистанційний договір, правовий статус сторін договору, захист прав споживачів, правове регулювання

З науково-технічним розвитком суспільства породжуються нові до цього часу не застосовані відносини в різних галузях народного господарства, в тому числі і торгівельної. Тому застосування в різних сферах діяльності новітніх технологій та засобів телекомунікації породжують певні проблеми в регулюванні відносин між учасниками цих відносин. Так, розвиток мережі Інтернет породив нову форму торгівлі – дистанційну торгівлю, яка на даному етапі посідає досить вагоме місце в житті не тільки пересічного громадянина, але й суб'єктів господарювання. Це пов'язано з тим, що реалізація та придбання товарів є досить зручним та не потребує додаткових витрат. Так, завдяки наявності можливості з такого придбання, покупець не має необхідності прямувати, з метою придбання необхідного йому товару, до певного магазину, втрачати час, а має можливість здійснити купівлю товару не виходячи з дому. Однак, не дивлячись на безумовну позитивність цього явища, залишається багато проблемних питань, і, в першу чергу, щодо належного правового забезпечення діяльності Інтернет-магазинів та їх відносин з покупцями. Так, останнім часом спостерігається збільшення кількості звернень до суду з позовами щодо порушень прав учасників відносин дистанційної купівлі-продажу.

Питанню регулювання відносин щодо купівлі-продажу товарів з укладанням дистанційного договору були присвячені наукові праці О.А. Білової, І.В. Костюк, В.С. Білих.

Однак наукових робіт, присвячених цивільно-правовому регулюванню суспільних відносин у сфері електронної торгівлі, розкривають лише окремі аспекти цього правового режиму. Метою статті є встановлення правового положення сторін дистанційного договору.

З урахуванням того, що операції з дистанційної купівлі-продажу товарів є достатньо новими та специфічними для України, регулювання за аналогією закону породжує досить багато проблем, тому потребує, на нашу думку, окремого регулювання на рівні спеціального закону. Так, відносини дистанційної купівлі-продажу товарів оформлюються у формі дистанційного договору купівлі-продажу, поняття якого не міститься в Цивільному кодексі України (далі – ЦК України), а застосовуються до його оформлення загальні положення зобов'язального права. Це не завжди достатньо для гарантування та захисту прав і законних інтересів учасників договірних відносин за дистанційним договором купівлі-продажу. Крім того, важливим питанням залишається гарантування таким договором належного виконання взятих на себе сторонами зобов'язань. Отже, на підставі вищезазначеного можна дійти висновку про необхідність дослідження правового статусу продавця і покупця за дистанційним договором купівлі-продажу та виявлення певних законодавчих прогалин, щодо регулювання їх взаємовідносин за вказаним договором.

О.В. Дзера зазначає: «...відповідно до цивільного законодавства сторонами в договорі купівлі-продажу виступають продавець і покупець. Ними можуть бути будь-які суб'єкти цивільних правовідносин – фізичні особи, юридичні особи або держава, інші учасники цивільних відносин. Однак умови участі кожного з цих суб'єктів у договорі купівлі-продажу не завжди однакові, що залежить від обсягу правоздатності і дієздатності конкретного суб'єкта цивільних правовідносин, форми власності відчужуваного майна, його правового режиму та інших обставин [1]. Погоджуючись з зазначеним, можна додати, що у випадку, коли мова йде про дистанцій-

ний договір купівлі-продажу товарів, права та обов'язки сторін, крім іншого, є неоднаковими з урахуванням самої специфіки вступу до такого роду відносин та самого змісту такого договору. Специфічність цього договору полягає у формі його укладання й у його змісті, а також в інших особливостях, зокрема ознайомлення з товаром його властивостями.

Як вже вказувалось, на сьогодні у ЦК України, детального визначення правової природи та вимог до дистанційного договору купівлі-продажу на сьогодні не існує. ЦК України містить лише окрему норму стосовно продажу товарів з використанням автоматів (ст.703) та особливості публічної пропозиції укласти договір купівлі-продажу (ст.699). Крім того, ст.13 Закону України «Про захист прав споживачів» передбачає загальні умови укладання договору на відстані. Тому, відповідно до ст.8 ЦК України, умови дистанційного договору купівлі-продажу повинні формуватися за аналогією закону та відповідати загальним положенням зобов'язального права і цивільного законодавства про договір купівлі-продажу товарів.

Визначаючи поняття сторін дистанційного договору купівлі-продажу, не варто відходити від прийнятого ЦК України поняття сторін договору купівлі-продажу. Так, відповідно до ст.655 ЦК України, за договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму [2].

Отже, виходячи з положень ст.655 ЦК України, продавець за дистанційним договором купівлі-продажу товарів є активною стороною договору, яка як власник товару, на публічній основі пропонує придбати певний товар відповідної якості та за певну ціну. Тобто, якщо ми зазначаємо, що дистанційний договір купівлі-продажу є публічним, то до нього можливо цілком застосовуватися положення ЦК України про публічну оферту. Таким чином, продавець за дистанційним дого-

вором купівлі-продажу товарів може надати пропозицію щодо укладання договору у формі реклами, розмістити таку пропозицію на сайті мережі Інтернет, на вивісках, буклетах, телебаченні та ін., але така пропозиція має містити повну інформацію про товар, продавця та його реквізити. Тобто, вимоги до такої оферти пред'являються такі ж самі, як і до будь-якої оферти відповідно до законодавства.

Аналізуючи положення законодавства України щодо прав та обов'язків продавця за договором купівлі-продажу, можна визначити, що відповідно до аналогії закону, перелік прав та обов'язків що встановлюються до продавця за дистанційним договором купівлі-продажу товарів, має відповідати положенням ЦК України та ст.13 Закону України «Про захист прав споживачів».

Так, з урахуванням положень статей 659–662, 664–687, 700–711 ЦК України та ст.13 Закону України «Про захист прав споживачів» [3], продавець за дистанційним договором купівлі-продажу товарів має право:

- на своєчасну сплату у сумі та способом передбаченими умовами дистанційного договору, ціни товару;

- вимагати від покупця своєчасного та в повному обсязі прийняття товару передбаченого умовами дистанційного договору;

- якщо дистанційним договором встановлено попередню оплату товару, прострочення покупцем оплати товару вважати його відмовою від укладання дистанційного договору купівлі-продажу товарів;

Продавець за дистанційним договором купівлі-продажу товарів зобов'язаний:

- Перед укладенням договору надати споживачеві інформацію про: найменування продавця (виконавця), його місцезнаходження та порядок прийняття претензії; основні характеристики продукції; ціну, включаючи плату за доставку, та умови оплати; гарантійні зобов'язання та інші послуги, пов'язані з утриманням чи ремонтом продукції; інші умови поставки або виконання договору; мінімальну тривалість договору, якщо він передбачає періодичні поставки продукції або послуг; вар-

тість телекомунікаційних послуг, якщо вона відрізняється від граничного тарифу; період прийняття пропозицій; порядок розірвання договору. Наведене зобов'язання впливає із загальних положень ст.13 Закону України «Про захист прав споживачів» стосовно укладання договору на відстані. Ті ж самі вимоги пред'являються до продавця за дистанційним договором купівлі-продажу товарів. Важливо зазначити, що саме перед укладанням договору, тобто ще на стадії оферти, вся перелічена вище інформація повинна бути надана покупцеві.

– Передати товар, який в повному обсязі відповідає всім якісним та кількісним характеристикам запропонованого та обраного покупцем в запропонованій пропозиції. Тобто, в цьому випадку мова йде про те, що покупець-сторона дистанційного договору купівлі-продажу знайомиться з офертою в якій надано інформацію про товар, та чітко дотриматись строків, передбачених умовами такого договору. Як слушно зазначає М.І. Брагінський, договір купівлі-продажу визнається укладеним з умовою його виконання в строго визначений термін, коли зі змісту договору чітко впливає, що при порушенні строку виконання покупець втрачає інтерес до договору. Продавець не має право виконувати такий договір до настання чи після спливу строку без згоди на це покупця та в тому випадку, якщо покупець не скористався правом на відмову від виконання договору [4, с.224].

У разі продажу товару за зразком та (або) за описом продавець повинен передати покупцеві товар, який відповідає зразку та (або) опису. Якщо законом встановлено вимоги щодо якості товару, продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, який відповідає цим вимогам. Продавець і покупець можуть домовитися про передання товару підвищеної якості порівняно з вимогами, встановленими законом. Крім того, відповідно до ст.675 ЦК України, товар, який продавець передає або зобов'язаний передати покупцеві, має відповідати вимогам щодо його якості в момент його передання покупцеві, якщо інший мо-

мент визначення відповідності товару цим вимогам не встановлено договором купівлі-продажу. Положення зазначених статей зобов'язують продавця надати покупцеві у власність товар належної якості. При цьому, мова йде не лише про якісні характеристики (наприклад, технічні характеристики), а й відповідність вимогам законодавства про придатність товару для використання, безпечність його використання.

Враховуючи те, що чинне законодавство України не закріплює основні права та обов'язки покупця за дистанційним договором купівлі-продажу товарів, то відповідно до положень ст.8 ЦК України ці відносини можна врегулювати за аналогією закону. Так, відповідно до ст.6 Закону України «Про захист прав споживачів», продавець (виробник, виконавець) зобов'язаний передати споживачеві продукцію належної якості, а також надати інформацію про цю продукцію. Продавець (виробник, виконавець) на вимогу споживача зобов'язаний надати йому документи, які підтверджують належну якість продукції. Вимоги до продукції щодо її безпеки для життя, здоров'я і майна споживачів, а також навколишнього природного середовища встановлюються нормативними документами. Отже, враховуючи положення ст.6 Закону «Про захист прав споживачів», покупець має право на:

- отримання інформації про товар та продавця товару;
- отримання товару передбаченого умовами договору;
- отримання товару відповідної якості та комплектації;
- безпечність використання, споживання товару.

Безпечність продукції полягає у відсутності в ній потенційної небезпеки для життя та здоров'я покупця, членів його родини. У випадку виявлення ознак небезпечності продукції, покупець має право негайного повернення продукції продавцеві та право вимоги заміни товару чи повернення грошових коштів, або інші способи поновлення порушених прав. У випадку, коли товаром через його небезпеч-

ність покупцеві було нанесено шкоду, він має право вимоги про відшкодування такої шкоди.

Отже, на підставі вищезазначеного можна дійти висновку, що не зважаючи на те, що законодавством України передбачено цілу низку вимог стосовно договору купівлі-продажу, для повного та достатнього забезпечення прав сторін дистанційного договору купівлі-продажу товарів вони виявляються недостатніми. Оскільки спосіб здійснення операції з купівлі-продажу товару носить дистанційний характер, це детермінує особливості предмету договору, його істотних умов, змісту, форми договору, особливості повного та належного виконання. Особливої складності набуває процес донесення інформації про продавця до покупця та виконання ними своїх обов'язків. Так, як нам вбачається, саме достовірність та повнота інформації наданої покупцеві обумовлює можливість виконання дистанційного договору купівлі-продажу, сторонами та надає можливість притягнення до відповідальності за порушення умов договору. В цьому випадку, на нашу думку, необ-

хідним є передбачення на законодавчому рівні обов'язку продавця щодо надання у письмовій формі всієї необхідної інформації, а також покладення обов'язку на покупця стосовно звернення уваги та перевірки обсягу наданої ним інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільне право України. Особлива частина : підручник: У 2 кн. / за ред. Дзери О. В. Кузнецової Н. С. – 2-е вид., допов. і перероб. – Київ : Юрінком Інтер, 2004. – 896 с.
2. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р., № 435–IV // ВВР України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
3. Закон України «Про захист прав споживачів» : від 12.05.1991 р., № 1023–XII // ВВР України. – 1991. – № 30. – Ст. 379.
4. Брагинский М. И. Договорное право. Книга вторая: Договоры о передаче имущества / Брагинский М. И., Витрянский В. – М. : Статут, 2000. – 800 с.

Патинко Ю. О. Правовий статус сторін за дистанційним договором купівлі-продажу / Ю. О. Патинко // Форум права. – 2014. – № 4. – С. 242–245 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_4_43.pdf

Розглянуто особливості правового регулювання дистанційних договорів купівлі-продажу. Проаналізовано правовий статус сторін за дистанційним договором купівлі-продажу та чинну нормативну базу щодо регулювання відносин, які виникають за даним договором. Доведено необхідність закріплення на законодавчому рівні особливих вимог до продавців.

Патынко Ю.А. Правовой статус сторон по дистанционному договору купли-продажи

Рассмотрены особенности правового регулирования дистанционных договоров купли-продажи. Проанализирован правовой статус сторон по дистанционному договору купли-продажи и действующую нормативную базу, регулирующую отношения, возникающие по данному договору. Доказана необходимость закрепления на законодательном уровне особых требований к продавцам.

Patynko Y.O. The Legal Status of the Parties on Distance Contracts of Sale

Peculiarities of legal regulation of distance contracts of sale are researched. The legal status of the parties on remote contract of sale and the current legal framework regulating relations arising from this contract are analyzed. Changes to the current legislation to harmonize terminology are proposed and justified.